

ADRIANA BĂRBAT

Rețeaua intra și cosmovenoașă

Volumul de proze scurte al lui Mihai Bădică, debutul lui literar în volum, după debutul electronic și colaborarea cu revista *tiuk!*, este realmente o încântare: structura, limbajul, frazarea, tonalitatea relaxată, detașată, caldă și crudă totodată, înțelegătoare și ironică, comicul, absurdul, multitudinea perspectivelor abordate, tematica diversă, simbolistica, abundența trimitărilor culturale / sociale / mitice / istorice / urbane / etnice, ideile obsesive care apar mereu în straie noi, realismul îmblânzit prin poezia care străbate întregul volum.

Volumul conține douăsprezece povestiri, dintre care ultima dă titlul volumului.

Kitej-Grad este succint prezentat în cadrul povestirii drept ascunzătoarea căutată de lipoveni și revista de cultură din Iași – a Comunității rușilor lipoveni din România. Din această perspectivă, Kitej-Grad ar putea fi ascunzătoarea pe care o caută personajul Saturn în creație, în casa retrasă și în vocea lui Dumnezeu, iar șoricelul în frigiderul plin cu mâncare. Este o ascunzătoare pe care cu toții o ratează. Astfel, literatura,

Dumnezeu, paradisul alimentar, ca forme de evadare, nu mai pot fi susținute, ci doar călătoria, acele momente ale căutării. Kitej-Grad devine un simbol al procesului creației: recrearea unui roman citit persoanei aflate pe patul de spital, inventarea traducerii prin adecvarea imaginărilor la tematica textului original sau absorbția realului în fantastic (vezi felul în care obiectele se strâng curioase în jurul autorului romanului despre vocea lui Dumnezeu, impresia fiind că autorul este cel absorbit și invadat de spațiul imaginar). Ideea obsesivă de creație ca proces prin intermediul căruia se poate restabili legătura cu lumea sacră este susținută prin existența unor fire pe care le putem simți pentru a reface, fie și numai secvențial, acest drum: coarnele de cerb, venele cerului (din superba descriere a cerului ca un sistem de vene nevăzute), venele satului (venele capilare universale prin care sunt legați sătenii în „Șoricelul din Kitej-Grad”) sau spirala (spirala discuțiilor sau spirala din boabe de mazăre).

Kitej-Grad, denumire cu sonorități aspre pentru limba română, face loc unui întreg univers simbolic pentru tot ceea ce înseamnă lipovean: convingerea că existența trebuie să slujească la salvarea sufletului (vezi autograful de pe cartea din care citește tânărul probabil mamei la spital: „Pentru Mihai! Cu drag! Ai grijă de sufletul tău!” – p. 107), relația de familiaritate cu divinitatea (vezi relația personajului Saturn cu șoricelul pe care îl ascundea în barbă, șoricel care este pentru Saturn vocea lui Dumnezeu), relația profundă cu obiectele (vezi mobilitatea obiectelor, participarea lor activă – obiectele ascultă și ele vocea lui Dumnezeu, se strâng în jurul lui Saturn după ce acesta adoarme pentru a-i admira barba albă). Titlul volumului incită la documentare și astfel descoperi că, în spatele unor povestiri scurte, fascinante din punct de vedere literar, se află mult mai mult – o radiografiere actualizată a unui spațiu deltaic, a unui grup etnic fără o identitate stridentă, dimpotrivă, cu o identitate discretă, însă cu legături puternice, ca într-o rețea universală: „Sub soarele arzător al amiezii, satul paralizat asculta vocea lui Dumnezeu. Pescarii la cârciuma din sat, rămași cu paharele la gură, dar fără să bea din ele, babele aruncând gănilor grăunțe care, în cădere, deveneau mărgelile de toate culorile, un bătrân care căra într-o căciulă de blană o pasăre albă și rară, un copil blond cu ochi albaștri scuipând sămburii înapoi în damigeana de vișinată, toate arterele și venele lor puse cap la cap, la un capilar distanță de a face înconjurul lumii într-o secundă, ascultau vocea lui Dumnezeu” (p. 126).

În același sistem al firelor, al ramificațiilor, se observă recrearea realității după coordonatele vechi-nou/trecut-prezent/arhaic-modern („Se aud lebedele care trec pe deasupra cârciumii, îndreptându-se probabil spre insula Popina. Inundațiile nu au venit încă, dar vor veni. În fiecare an vin. O mașină 4x4 trece

cu viteză prin fața cârciumii ridicând praful. Pe capota mașinii sunt prinse coarne de cerb. *Futu-ți morții mă-tii de braconier, înjură în gând tanti Ștefania, descărcându-se*” – p. 61); crearea legăturilor între personajele din diferite povestiri (vezi Brahma-Saturn legați prin barba albă, simbolizând înțelepciunea și eternul proces al creației); multiplele transferuri de personalitate: om-trestie verde, studentul Luca-puiul de Brahma îngrijit de bătrân, tată-cerb, bărbatul divorțat-crap, masculin-feminin, tânăr-adult sau capacitatea de a vedea prin pielea altcuiva și trasarea legăturilor dintre autor și cititor, personaje și text, personaje și obiecte/elemente ale naturii sau ale spațiului contemporan; legăturile existente între povestiri.

Astfel, povestirea care încheie volumul întinde fire nevăzute către povestirile anterioare. Voi urmări în continuare câteva dintre aceste fire fără a putea epuiza rețeaua fascinantă care se deschide prin lectură.

O constantă a întregului volum este schimbarea perspectivei odată cu fiecare nou titlu: tânărul care caută să câștige măruntș dintr-o traducere, pentru Cola și țigări, studentul care așteaptă la microbuz bani și sacoșă cu mâncare de la mama, bolnavul care agonizează, divorțatul, femeia (în trei ipostaze: femeia-resemnată care se refugiază în imagini-cliseu sau în utopie, femeia-martir (care taie hainele cu foarfeca din dorința de a o lua de la capăt, de a reconstrui altfel acel puzzle al căsniciei), femeia-salvată (care descoperă în/prin familie drumul către sine), oamenii simpli ai unui sat din Deltă, copilul, bărbatul matur – erect, tatăl, fiul grijuliu, bătrânul.

Toate aceste perspective sunt legate prin felul în care fiecare dintre personaje reușește să însăileze contrariile, elementele aparent ireconciliabile și să atingă cu buricul degetului un fir nevăzut care-l apropie de sacralitate – percepută ca simplitate, dăruire, inspirarea frumosului, autentic.

Întregul format dă impresia de upside-down, totul pare a fi răsturnat și paradoxal, armonizat în acest cadru atipic. Toate elementele se întretaie, se absorb, se dau în leagăn: realitatea și ficțiunea/creația (vezi felul în care tânărul traducător renunță la a mai traduce și inventează, tânărul care citește din roman – probabil mamei aflată pe patul de spital – tot ceea ce îi vine în minte, tot ceea ce vede și aude, sau bătrânul scriitor Saturn, pentru care toate ființele cu care intră în contact devin personaje ale romanului său și voci ale lui Dumnezeu, scriitorul divorțat și tatăl-scriitor al lui Sandu care „știe că mult mai important este ce-ți trece prin cap, nu ce se întâmplă în realitate” – p. 76); realitatea și visul/utopia (vezi continuarea în vis a romanului în curs de citire, respectiv utopia: „Mă visez într-un cartier liniștit, Primăverii sau Cotroceni, într-o casă mare, cu multe ajutoare, mame, soacre, bone filipineze, specialiști în

parenting și nutriționiști, care mă ajută să am grijă de Toma și de Vlad, cât Mihai este plecat într-o croazieră pe Mediterană” – p. 46); viața și moartea (Viața pulsează prin venele satului, prin venele cerului, prin personaje. Moartea este o apropiere obsesivă pentru sătenii ce trăiesc în așteptarea următoarelor inundații, fiind parte din viață (vezi imaginea morților plutind prin satul inundat); moartea este experimentată prin culegerea impresiilor ipotetice ale trecătorilor despre diferite feluri de a muri, prin teama de moarte – învinsă de sexul erect din timpul percheziției, moartea este auzită prin sfârșitul mamei pe patul de spital: „Oxigenul bolborosește în borcanul de la capul patului. Ventilatorul împrăștie căldura în rezervă. Mă uit la ea cum doarme. Când ajung cu numărătoarea la șapte, oricât de repede sau de încet aș număra, trage aer în piept. Când îi dă drumul, se aud păsări albe călătoare care zboară prea sus ca eu să le pot vedea.” (p. 109).

Un alt punct de legătură pentru toate povestirile acestui volum este actualitatea lor – ca limbaj, ca atitudine, ca timp narativ, prin referințele culturale invocate (Mihai Ursachi, un cristian, Mugur Grosu, Mihail Vakulovski, Pavel Stratan), prin parodierea optzeciștilor și a volumului lui Cărtărescu, *De ce iubim femeile*, prin metafore (stele-furnici, avion-ac înfipt în venele cerului), inserția limbajului tehnic și referiri la rezultatele unor cercetări științifice (experimentul cu mâna anesteziată sau cel cu bănuțul pus pe ceafă).

Elementele sunt ancorate în realitatea zilelor noastre, în spațiul românesc (vezi casa utopică din „Trilogia laturii mele feminine pe care o îmbrățișez și o cânt în fiecare zi” sau apariția acelor panouri luminoase în „Un crap albastru înoată zâmbind printre petale roz”, care au rolul de călăuză post-modernă pentru bărbatul divorțat: „Sexul înseamnă viață, trecu pe panoul de afișaj electronic” – p. 43).

Un alt punct comun tuturor povestirilor este dat de prezența alimentelor și băuturilor care îmbibă textul cu semnificații noi – alimente însângerate (vezi sacoșa studentului din care curge sânge), sarmalele reci, festinul din povestirea cu scaunele optzeciste sau licoarea verde numită *Glacial*.

De asemenea, o serie de simboluri par a dialoga între ele – colivia/casa cu avionul ca spații ale anonimatului, spații disjunctive precum „no man’s land”, spirala din boabe de mazăre și cea din discuțiile în spirală, cheia și șoricelul – ca porți de intrare către inconștient sau către creație/divinitate.

O altă constantă a volumului este dozarea inteligentă a suspansului prin formule specifice („Nimic nu anunțase ce avea să se întâmple” – p. 123), gradarea, laitmotivele (obiectele recurente din ultima povestire: masă, scaun, năvod cu plutitoarele încurcate, icoana veche, candela, cizmele de cauciuc, pălăria de

paie), simetria (aceeași frază la începutul și la sfârșitul povestirii, cu semnificații diferite).

Poezia străbate cele douăsprezece povestiri ca o altă venă care pompează mereu sânge proaspăt în corpul volumului: „doar Cola va pocni ușor din călcâie în cămile mari de ceai, băute pe jumătate” (p. 17), „Îmi văd coloana vertebrală cum se destinde și vertebrele mele se depărtează unele de altele ca niște mărgelile rotunde și colorate înșirate pe un elastic” (p. 53), metafora zborului cu avionul – avionul ce intră în epiderma cerului, în venele ascunse ale cerului, oameni bolnavi ce sunt injecții către „un organ ceresc primitiv” – p. 88), a stelelor-furnici, trăirile vegetației (p. 111) sau viața obiectelor din casa lui Saturn (p. 113) – pentru a mă limita doar la câteva exemple.

Minusurile sunt infime – neclaritatea perspectivei masculin/feminin în a treia povestire din „Trilogia laturii mele feminine pe care o îmbrățișez și o plâng în fiecare zi” și câteva situații puțin plauzibile: taximetristul care ajunge la o lansare de carte sau bătrâna care este informată în legătură cu revista Kitej-Grad și oferă detalii docte. Este precizată ziua de 26 mai, ziua personajului (și a multor iubite ale lui) din „Ce se întâmplă când totul îți merge din ce în ce mai bine”, ca ziua copilului dispărut, care este de fapt, 25 mai.

Temele abordate sunt substanțe care ne circulă prin vene zi de zi: timpul scurt-circuitat (de țigările drămuite), intermitențele între care trăim (semaforul dereglat – respirația inegală a persoanei dragi din spital), graba acțiunilor noastre (vezi profilul studentului din povestirea *Puiul de Brahma*), limitele umane: fericirea studentului din aceeași povestire – redusă la a fi mândru de o faptă bună sau a fi bucuros că a înviat, modul în care ne ignorăm cele mai banale dorințe: „Aș bea o bere rece. Îmi pun două lingurițe de zahăr în ceai” – p. 31, fericirea autentică, de scurtă durată, a celui care simte satisfacția răzbunării (copilul din „Fericirea mea, soră cu vrăbiuțele”), felul în care ne redresăm cu ajutorul unor clișee (vezi panoul luminos din „Un crap albastru înoată zâmbind printre petale roz”), dialogurile seci, fără consistență care pot fi scoase din amorteală de o întrebare profundă care se află în centrul discuției în spirală: „Cum ar fi să devii altcineva doar ca să te poți strânge de gât?” – p. 95.

Un volum intravenos și cosmoventas! Lectură plăcută!

* Mihai Bădică, *Șoricelul din Kitej-Grad*, București, casa de pariuri literare, 2013, 127 p.

ACKNOWLEDGMENT:

This paper is supported by the Sectoral Operation Programme Human Resources Development (SOP HRD), ID76945 financed from the European Social Fund and by the Romanian Government.